

ความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมการต่อต้านการทุจริตในองค์กรและการหลีกเลี่ยงภาษี
ของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย SET 100

The Relationship between Participation of Anti-corruption and Tax Avoidance of
Listed Companies in The Stock Exchange of Thailand (SET 100)

เปมิกา เรืองสกุล^{1*} และวารวิทย์ เพ็ชรรัตน์²

^{1*, 2} คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร

Pemika Ruangsakul^{1*} and Warawit Phetruen²

^{1*, 2} Faculty of Business, Economics and Communications, Naresuan University.

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมการต่อต้านการทุจริตในองค์กรและการหลีกเลี่ยงภาษีของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย SET 100 เก็บข้อมูลระหว่างปี พ.ศ. 2561 – 2565 เป็นระยะเวลา 5 ปี มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 374 ตัวอย่าง โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบริษัทที่ได้รับ การรับรองจากแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีถดถอยเชิงพหุ ผลการวิเคราะห์ พบว่า การเข้าร่วมการต่อต้านการทุจริตในองค์กรไม่มีความสัมพันธ์กับการหลีกเลี่ยงภาษีที่วัดค่าด้วย อัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง (ETR) อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทยเน้นการป้องกันการทุจริตที่เกี่ยวกับปัญหาด้านสินบน อาจยังไม่ได้นำความเสี่ยงด้านภาษีของกิจการมาเป็นเกณฑ์การพิจารณา

คำสำคัญ: 1) การกำกับดูแลกิจการ 2) การต่อต้านการทุจริต 3) การหลีกเลี่ยงภาษี 4) อัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง

Abstract

This research aims to study the relationship between participation of anti-corruption and tax avoidance of listed Companies in The Stock Exchange of Thailand (SET 100) for 5 years during 2018 to 2022. The data of sample of 394 firm-year observations were collected from Certified companies by Thai Private Sector Collective Action Against Corruption. This study used multiple regression analysis for hypothesis testing. The results show that participation of anti-corruption has no significant relationship with tax avoidance proxied by effective tax rate (ETR). Since the Thai Private Sector Collective Action Against Corruption focuses on countering bribery, the tax risk may not have been taken into consideration.

Keywords: 1) Corporate governance 2) Anti-corruption 3) Tax Avoidance 4) Effective tax rate

^{1*}นิสิตปริญญาโท หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต (Graduate Student, Master of Accountancy Program) Email: pemikar65@nu.ac.th

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ประจำภาควิชาการบัญชี (Assistant professor, Department of Accountancy)

บทนำ (Introduction)

ภาษีอากรถือเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและถือเป็นรายได้หลักของประเทศที่ใช้ในการพัฒนาประเทศ โดยกระทรวงการคลังกำหนดมาตรการทางภาษีอากรมาใช้เป็นเครื่องมือที่สะท้อนมาจากการบริหารงานของรัฐบาล สำหรับบริษัทนั้นภาษีอากรถือต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่มาพร้อมกับการประกอบกิจการ (ธีรชัย อรุณเรืองศิริเลิศ, 2021) บริษัทที่มีบทบาทหรือมีความรับผิดชอบในการเป็นผู้เสียภาษีที่ดีจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาประเทศ สำหรับบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ควรดำเนินการเสียภาษีให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อประโยชน์ของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ (อาภรณ์ แก้วทองค์ และคณะ, 2564) แต่อย่างไรก็ตาม Fradhilad (2014) กล่าวว่า ผู้เสียภาษีบางรายไม่ยอมจ่ายภาษีที่สูง ทำให้เกิดการพยายามหลบหลีกภาษีเป็นเหตุให้รายได้ของประเทศนั้นลดลง แต่บริษัทที่มีฐานะผู้เสียภาษีนั้นต้องการเพิ่มผลกำไรสูงสุดและจ่ายภาษีต่ำสุดโดยไม่ละเมิดกฎหมายด้วยการหลบหลีกภาษี ซึ่งการหลีกเลี่ยงภาษีไม่ได้หมายถึงการทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง แต่อาจมีหลายข้อกฎหมายที่สนับสนุนหรืออนุญาตให้บริษัทลดภาษีได้ (สุชาติ ศรีสกลกิจ, 2558) และงานวิจัยของ รสนา โชติสุวรรณ และสุภา ทองคง (2562) ระบุว่า ค่าเฉลี่ยของอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริงของประเทศไทยมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าในกลุ่มประเทศอาเซียน อีกทั้งบินดิทร์ มหาวงศ์ และไพบลูย์ ผจงวงศ์ (2562) พบว่า บริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย SET 100 มีค่าเฉลี่ยอัตราภาษีที่แท้จริง (Effective Tax Rates) ต่ำกว่าเมื่อเทียบกับอัตราภาษีที่บริษัทควรจ่ายให้กับภาครัฐ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าบริษัทอาจมีการหลบหลีกภาษีเงินได้นิติบุคคลเพื่อเสียภาษีให้น้อยที่สุด จากที่กล่าวมาเป็นการแสดงถึงการสูญเสียรายได้ของรัฐ

องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ให้นิยามการหลีกเลี่ยงภาษี คือ การลดภาระทางภาษีถึงจะเป็นไปตามกฎหมาย แต่อาจขัดกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย (Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD], n.d.) การหลีกเลี่ยงภาษีหรืออาจเรียกอีกอย่างว่าเป็นการวางแผนภาษี ซึ่งเป็นไปตามกฎหมาย แต่ในทิศทางตรงกันข้ามอาจเป็นการหนีภาษีซึ่งผิดกฎหมาย (Hanlon & Heitzman, 2010) การหนีภาษีและ การหลีกเลี่ยงภาษี ที่อาศัยการใช้ช่องโหว่ทางกฎหมายซึ่งในหลายกลุ่มอาชีพมองว่าผิดจริยธรรม โดยจากการศึกษาของ Kirchler et al. (2003) พบว่า นักธุรกิจ นักศึกษาด้านธุรกิจ และเจ้าหน้าที่การเงินมองการหลีกเลี่ยงภาษีที่อาศัยช่องโหว่ทางกฎหมายในทางลบ แต่ไม่ว่าอย่างไร พฤติกรรมดังกล่าวส่งผลกระทบต่อทางลบต่อการจัดเก็บรายได้ของภาครัฐเหมือนกันในทางเศรษฐศาสตร์ (Cross&shaw, 1981)

นอกจากนี้ยังมีปัญหาของการทุจริตคอร์รัปชันที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ ซึ่งถูกยกเป็นเรื่องสำคัญระดับโลกขึ้นอย่างจริงจัง ทำให้เกิดการจัดตั้งองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ Transparency International (TI) ในประเทศเยอรมนี ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากธนาคารโลก (World Bank) รัฐบาลประเทศต่างๆ และองค์กรข้ามชาติบางองค์กร ได้มีการจัดทำดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชัน (Corruption Perceptions Index: CPI) เพื่อสะท้อนการคอร์รัปชันในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกเป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา และประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อปัญหาการทุจริตจึงได้มีการจัดตั้งหน่วยงานที่เป็นองค์กรเพื่อตรวจสอบ ป้องกัน และปราบปรามการทุจริต อาทิ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (ส.ต.ง.) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ป.ป.ง.) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เป็นต้น

ต่อมาในปี 2553 ภาคเอกชนไทยมีความคิดริเริ่มที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน จึงได้มีการจัดตั้งโครงการแนวร่วมปฏิบัติของภาคเอกชนไทยในการต่อต้านการทุจริต (CAC) ด้วยการส่งเสริมให้บริษัทต่าง ๆ มีการกำหนดนโยบายและวิธีการปฏิบัติในการที่จะไม่รับและจ่ายสินบน รวมถึงการทุจริตคอร์รัปชันในทุกรูปแบบ โดยได้รับความร่วมมือจาก 8 องค์กรชั้นนำของประเทศ ประกอบด้วย

สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย (IOD) หอการค้าไทย หอการค้าร่วมต่างประเทศในประเทศไทย (JFCCT) สมาคมบริษัทจดทะเบียนไทย สมาคมธนาคารไทย สภาธุรกิจตลาดทุนไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยมี IOD ทำหน้าที่เป็นเลขานุการและสนับสนุนการขับเคลื่อนโครงการ โครงการ CAC มีผู้สนับสนุนหลัก คือ Center for International Private Enterprise (CIPE) ซึ่งเป็นหน่วยงานของประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อ ปี พ.ศ. 2564 ได้มีการเปลี่ยนชื่อจากเดิมเป็นแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย และในปัจจุบันมีบริษัทประกาศเจตนารมณ์กับ CAC แล้วมากกว่า 1,000 บริษัท และมีบริษัทที่ผ่านการรับรองว่ามีนโยบายและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเพื่อควบคุมความเสี่ยงคอร์รัปชันแล้วมากกว่าเกือบ 470 บริษัท

จากการศึกษาวิจัยของ Lanis & Richardson, (2011) และ Rego & Wilson (2012) พบว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดีมีอิทธิพลในทางลบกับการวางแผนภาษี และสัตยา ตันจันทรพงศ์ (2557) พบว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดีส่งผลให้บริษัทมีการวางแผนภาษีลดลง ทั้งนี้จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการที่ดีพบงานวิจัยที่ศึกษาการกำกับดูแลกิจการในส่วนของการต่อต้านการทุจริต ได้แก่ ปาณิสรา จำรัสลาภ (2563) ระบุว่า การต่อต้านทุจริตในองค์กรมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อมูลค่ากิจการ อรพรรณ เลิศรุจิวิญชัย (2559) พบว่า ผลประเมินความคืบหน้าการป้องกันการคอร์รัปชันสำหรับบริษัทจดทะเบียนไทย มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่ากิจการ แต่งานวิจัยของ ปาณิสรา จำรัสลาภ (2563) พบว่าการต่อต้านการทุจริตในองค์กรและระยะเวลาเฉลี่ยในการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการตรวจสอบมีอิทธิพลในเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญต่อมูลค่ากิจการของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จากการทบทวนวรรณกรรมยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการต่อต้านทุจริตในองค์กรกับด้านภาษีของบริษัทซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมการต่อต้านการทุจริตในองค์กรที่ส่งผลต่อมูลค่าของกิจการ มีทั้งส่งผลเชิงบวกและเชิงลบต่อมูลค่าของกิจการ และอรพรรณ เลิศรุจิวิญชัย (2559) มีการวัดมูลค่าของกิจการด้วยอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ที่แสดงถึงความสามารถในการทำกำไรของบริษัท อีกทั้ง การเข้าร่วมการต่อต้านการทุจริตเป็นการส่งสัญญาณว่าบริษัทมีการต่อต้านการทุจริตและมีแนวปฏิบัติให้ถูกต้องและเป็นไปตามกฎหมาย ตามทฤษฎีการส่งสัญญาณ (Signaling Theory) ดังนั้น บริษัทควรเสียภาษีให้เหมาะสม เพื่อให้รัฐบาลมีรายได้เพียงพอนำไปพัฒนาประเทศ ตามทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders Theory) ดังนั้น อาจเป็นไปได้ว่าการเข้าร่วมการต่อต้านการทุจริตในองค์กรอาจส่งผลต่อการหลีกเลี่ยงภาษี

การวิจัยในครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมการต่อต้านทุจริตในองค์กรที่ประกาศเจตนารมณ์เข้าร่วมและได้รับการรับรองจากแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (CAC) กับการหลีกเลี่ยงภาษีของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย SET 100 ซึ่งการเข้าร่วมการต่อต้านการทุจริต เปรียบเสมือนการสะท้อนการกำกับดูแลกิจการที่ดีจะส่งผลอย่างไรกับการหลีกเลี่ยงภาษี โดยผลการศึกษาอาจช่วยให้หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแลนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory)

Jensen and Meckling (1976) เป็นการอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นตัวการ (Principal) ที่แสวงหาประโยชน์สูงสุดจากการลงทุน โดยการจ้างตัวแทน (Agent) ให้บริหารจัดการแทนตนเอง แต่ก็พยายามควบคุมไม่ให้ตัวแทนดำเนินการที่ไม่เหมาะสม ดังนั้น ตัวการต้องให้ผลตอบแทนที่จูงใจตัวแทนได้ ไม่เช่นนั้นอาจก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ เนื่องจากตัวแทนอาจพยายามหาหนทางในการสร้างมูลค่าสูงสุดให้ตัวการก็ต่อเมื่อหนทางนั้นเอื้อประโยชน์ให้กับตัวเองหรือเกิดดุลภาพในผลตอบแทนทั้งสองฝ่าย ซึ่งอาจทำให้ตัวแทนปกปิดหรือซ่อนเร้นข้อมูล หลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ และทำการผิดต่อศีลธรรม ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาตัวแทน (Agency Problem) อีริชชี่ อรุณเรืองศิริเลิศ และคณะ (2565) กล่าวว่า เป็นหลักการที่อธิบายพฤติกรรมของมนุษย์และเหตุผลที่จูงใจให้ผู้บริหารประพฤติมิชอบและทุจริต เช่น การแต่งบัญชีโดย

ให้ข้อมูลเท็จ การถ่ายเทผลประโยชน์จากเจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้นมาเป็นของตัวเอง แม้ปัญหาเหล่านี้จะเกิดขึ้น แต่สามารถลดระดับความรุนแรงได้ผ่านกลไกการติดตามควบคุม การจัดการด้วยการกำกับดูแลกิจการเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งที่กิจการสามารถนำมาใช้เพื่อป้องกันลดความเสียหายจากปัญหาตัวแทน และสามารถลดการหลีกเลี่ยงภาษีจากการแสวงหาผลประโยชน์สูงสุดจากการลงทุน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lanis and Richardson, (2011) และ Rego and Wilson (2012) พบว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีมีอิทธิพลในทางลบกับการวางแผนภาษี แต่หากกิจการที่มีการกำกับดูแลกิจการที่ดีบางองค์ประกอบ ผู้บริหารอาจใช้วิธีการที่มีความเสี่ยงในการจัดหาเงินทุน และสนับสนุนการหลบเลี่ยงภาษี

ทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders Theory)

Barnard (1938) มีแนวคิดที่ว่า ผู้บริหารไม่ควรใส่ใจเฉพาะผู้มีส่วนได้เสียในองค์กรเท่านั้น แต่ควรมีความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย โดยผู้มีส่วนได้เสียของบริษัทเป็นกลุ่มอื่นที่ไม่ได้มีสิทธิหรือมีเสียงในการดำเนินธุรกิจหรือบุคคลที่มีผลต่อผลลัพธ์ของบริษัท ไม่ว่าจะเป็นพนักงาน ลูกค้า ผู้ขายปัจจัยการผลิต ชุมชนในท้องถิ่น และรัฐบาล Freeman (1983) สนับสนุนแนวคิดที่ว่าผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มซึ่งอาจมีผลหรือได้รับผลกระทบจากความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร สอดคล้องกับ Post Lawrence and Weber (2002) นิยามว่าผู้มีส่วนได้เสียคือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีผลกระทบ หรือได้รับผลกระทบจากการตัดสินใจนโยบายและการปฏิบัติขององค์กร จากทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสียบริษัทควรเสียภาษีให้เหมาะสม เพื่อให้รัฐบาลมีรายได้เพียงพอนำไปพัฒนาประเทศ

ทฤษฎีการส่งสัญญาณ (Signaling Theory)

พัฒนาโดย Spence (1973) เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงพฤติกรรมของคนสองฝ่าย คือ ผู้ส่งสัญญาณและผู้รับสัญญาณ โดยผู้ส่งสัญญาณ คือ บุคคลภายในบริษัท เช่น ผู้บริหาร ซึ่งเป็นผู้ที่มีข้อมูลขององค์กรมากกว่าผู้รับสัญญาณที่เป็นบุคคลภายนอก (เช่น นักลงทุน) ข้อมูลอาจมีผลทางบวกและส่งผลทางลบต่อการตัดสินใจของผู้รับสัญญาณ ผู้ส่งสัญญาณต้องตัดสินใจว่าจะสื่อสารข้อมูลหรือส่งสัญญาณไปสู่บุคคลภายนอกหรือไม่อย่างไร ดังนั้น การที่บริษัทเข้าร่วมการต่อต้านการทุจริตเป็นการส่งสัญญาณว่าบริษัทมีการต่อต้านการทุจริตและมีแนวปฏิบัติให้ถูกต้องและเป็นไปตามกฎหมาย

การเข้าร่วมการต่อต้านการทุจริต

องค์การสหประชาชาติให้ความหมายคอร์รัปชัน คือ ไม่ใช่แค่พฤติกรรม แต่เป็นปรากฏการณ์ในทางสังคม การเมือง และเศรษฐศาสตร์ โดยเป็นปัญหาสำคัญและเป็นอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั่วโลก ทั้งนี้ องค์การระหว่างประเทศด้านความโปร่งใส Transparency International (TI) ได้นิยามความหมายไว้ คือ การใช้อำนาจที่ได้รับความไว้วางใจในทางที่ผิด เพื่อประโยชน์ส่วนตนทั้งภาครัฐและภาคเอกชน นอกจากนี้ ภาคประชาคมยุโรปได้ให้คำจำกัดความว่าเป็นการใช้อำนาจสาธารณะที่มีขอบเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนหรือการให้สินบน และความประพฤติทั้งหลายของบุคคลที่ได้รับมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบในภาครัฐหรือภาคเอกชนที่ประพฤติตน โดยไม่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ของตนทั้งในฐานะเจ้าพนักงานแห่งรัฐ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานเอกชน ตัวแทนหรือฐานะความสัมพันธ์อื่น ๆ โดยประสงค์ให้ได้รับประโยชน์ใด ๆ โดยมีขอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, ม.ป.ป.)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การทุจริต คือ ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยเป็นการกระทำที่อาศัยอำนาจหน้าที่ของตนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชน เพื่อหาประโยชน์ในทางมิชอบให้กับตนเองหรือบุคคลอื่น

ปัญหาคอร์รัปชัน ในทุกประเทศเป็นที่ปรากฏอย่างชัดเจนโดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา เนื่องจากมีปัจจัยที่เอื้อต่อการเจริญเติบโตในการคอร์รัปชัน จึงก่อให้เกิดผลกระทบในการบั่นทอนการเจริญเติบโต ในทุกประเทศทั่วโลก จึงเป็นเหตุให้ปัญหาคอร์รัปชันถูกยกให้เป็นเรื่องสำคัญระดับโลกขึ้นอย่างจริงจัง และเกิดการจัดตั้งองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ Transparency International (TI) ในประเทศเยอรมนี โดยได้รับการสนับสนุนจากธนาคารโลก (World Bank) รัฐบาลประเทศต่าง ๆ และองค์กรข้ามชาติบางองค์กร ซึ่งวัตถุประสงค์หลักในการก่อตั้งองค์กร คือ ผลักดันการคอร์รัปชันเป็นวาระของโลก และยกระดับมาตรฐาน ความแข็งแกร่งภาครัฐ พร้อมทั้งได้จัดทำดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชัน (Corruption Perceptions Index: CPI) เพื่อเป็นตัวชี้วัดการคอร์รัปชันของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกเป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา ได้กำหนดค่า คะแนนตั้งแต่ 0 (คอร์รัปชันมากที่สุด) ถึง 100 (คอร์รัปชันน้อยที่สุด) ผลการสำรวจในปี 2565 พบว่า ประเทศไทย ได้รับคะแนน 36 คะแนน อยู่ในอันดับที่ 101 จาก 180 ประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2566)

ในปี 2553 ประเทศไทยได้จัดตั้งโครงการแนวร่วมปฏิบัติของภาคเอกชนไทยในการต่อต้านการทุจริต (Thailand's Private Sector Collective Action Coalition Against Corruption "CAC") ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อ เป็นแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption) โดยได้รับการสนับสนุนการจัดตั้งจากรัฐบาลและสำนักงาน ป.ป.ช. ทั้งยังดำเนินการโดยความร่วมมือของ 8 องค์กรชั้นนำ โดยการส่งเสริมให้บริษัทต่าง ๆ กำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติในการปฏิเสธการรับและจ่ายสินบน รวมไปถึง การทุจริตคอร์รัปชันทุกรูปแบบ การวิจัยนี้จึงคาดการณ์ว่าการที่บริษัทได้รับการรับรองจากแนวร่วมต่อต้าน คอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย ซึ่งถือว่าเป็นการเข้าร่วมการต่อต้านการทุจริตในองค์กรจะสร้างความเชื่อมั่น ด้านความโปร่งใสให้กับผู้ถือหุ้นหรือผู้มีส่วนได้เสีย โดยการเข้าร่วมการต่อต้านการทุจริตในองค์กร จะมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการหลีกเลี่ยงภาษีของกิจการ

การหลีกเลี่ยงภาษี

ภาษีอากรเป็นการบังคับจัดเก็บจากประชาชนเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม โดยไม่ได้ให้ ประโยชน์ตอบแทนคืนต่อผู้เสียภาษี ทั้งนี้ทุกคนมีหน้าที่เสียภาษีตามกฎหมาย แต่ผลตอบแทนอาจไม่สามารถเห็น เป็นรูปธรรมได้ชัดเจน ส่งผลให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีพยายามหาทางเสียภาษีให้น้อยลง เพื่อให้เหลือเงินไว้ใช้ส่วนตัว มากยิ่งขึ้น จึงทำให้เกิดการหนีภาษี และการเลี่ยงภาษี (จิโรจน์ เลหาพันธ์, 2523 อังโน อัญจินันท์ นันทพันธ์, 2558)

Richardson, Taylor and Lanis (2013) ได้ให้ความหมายของการหลีกเลี่ยงภาษี คือ การทำให้ ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้นิติบุคคลลดลง โดยการใช้องค์กฏทางกฎหมาย หรือการบริหารภาษีเพื่อให้เสียภาษีน้อยลง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การวางแผนภาษี

บดินทร์ มหาวงศ์ และไพบุลย์ ผจญวงศ์ (2562) ระบุว่า การหลบหลีกภาษีจะเป็นการแสวงหาช่องโหว่ ของกฎหมายอากรและใช้องค์กฏทางกฎหมายในการประหยัดภาษี เพื่อลดทอนจำนวนภาษีที่จะต้องจ่ายให้น้อยที่สุด หรือประหยัดที่สุด

อาภรณ์ แก้วหนงศ์ และคณะ (2564) การหลีกเลี่ยงภาษี (Tax Avoidance) คือ การลดทอนจำนวน ภาษีหรือการทำให้ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้นิติบุคคลลดลง โดยอาศัยช่องโหว่ของกฎหมายอากร หรือการบริหารงาน เพื่อประหยัดภาษี

สรรพร สรรพปัญญา (2564) การหลีกเลี่ยงหรือการหลบเลี่ยงภาษี (Tax avoidance) คือ การกระทำตาม กฎหมายด้วยวิธีการใด ๆ ที่ผู้เสียภาษีประสงค์ให้เกิดผลเพื่อทำให้ภาษีลดลง โดยการใช้องค์กฏ (loopholes) และความคลุมเครือ (ambiguity) ของกฎหมายภาษีในการทำให้ภาระภาษีลดลง ซึ่งจะเริ่มต้นจากกำหนดผลทางภาษี

เป็นหลักแล้วจึงใช้ช่องว่างหรือความคลุมเครือของกฎหมาย รวมถึงอาศัยกฎหมายอื่น ๆ เป็นตัวช่วยในการกำหนดธุรกรรมหรือโครงสร้างของการหลีกเลี่ยงหรือการหลบเลี่ยงภาษี (tax avoidance) ดังกล่าว ซึ่งผลลัพธ์ของการหลีกเลี่ยงหรือการหลบเลี่ยงภาษี (tax avoidance) นั้น คือ การมีความรับผิดชอบภาษีเกิดขึ้น แต่ไม่มีโทษทางอาญา

จากการทบทวนวรรณกรรมจะเห็นได้ว่าภาษีอากรเป็นรายได้สำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งการทำให้เสียภาษีน้อยลง โดยการอาศัยช่องโหว่ทางกฎหมายที่ไม่ผิดกฎหมายอาจเรียกได้ว่าเป็นการหลีกเลี่ยงภาษี ซึ่งผู้มีส่วนได้เสียที่เป็นรัฐบาลเสียประโยชน์จากการที่บริษัทเสียภาษีน้อยลง ซึ่งงานวิจัยนี้สนใจศึกษาความสัมพันธ์การเข้าร่วมการต่อต้านการทุจริตในองค์กรกับการหลีกเลี่ยงภาษีอากร โดยการเข้าร่วมการต่อต้านการทุจริตเป็นการส่งสัญญาณว่าบริษัทมีการต่อต้านการทุจริตและมีแนวปฏิบัติให้ถูกต้องและเป็นไปตามกฎหมาย ตามทฤษฎีการส่งสัญญาณ (Signaling Theory) ดังนั้น บริษัทควรเสียภาษีให้เหมาะสม เพื่อให้รัฐบาลมีรายได้เพียงพอไปพัฒนาประเทศ ตามทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders Theory) จึงอาจเป็นไปได้ว่าการเข้าร่วมการต่อต้านการทุจริตในองค์กรอาจส่งผลต่อการหลีกเลี่ยงภาษีได้

การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การกำกับดูแลกิจการกับการวางแผนภาษีและการหลีกเลี่ยงภาษี

สัตยา ตันจันท์พงศ์ (2557) ศึกษาอิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการที่ดีต่อการวางแผนภาษีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยวัดค่าการวางแผนภาษี 2 รูปแบบ คือ การทำให้กำไรทางภาษีลดลงแต่ไม่กระทบกับกำไรทางบัญชี (ETR) และทำให้กำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลง วัดค่าโดยอัตราส่วนภาษีต่อกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน (TAX/CFO) อัตราส่วนภาษีต่อสินทรัพย์รวม (TAX/ASSET) จากการศึกษา พบว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีมีอิทธิพลเชิงลบต่อการวางแผนภาษีที่วัดด้วยค่า TAX/CFO และ TAX/ASSET อย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือการวางแผนภาษีทำให้กำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลง แต่ไม่พบความสัมพันธ์ที่วัดค่าด้วย ETR

วรวิทย์ เพ็ชรรัตน์ (2566) ศึกษาการกำกับดูแลกิจการที่ดี คุณลักษณะของบริษัท และการหลีกเลี่ยงภาษีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ พบว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีที่วัดด้วยค่าคะแนน CGR ไม่มีความสัมพันธ์กับการหลีกเลี่ยงภาษี คุณลักษณะของกิจการ ประกอบด้วยขนาด และผลการดำเนินงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการหลีกเลี่ยงภาษี ด้วยการวัดค่าด้วยอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงที่คำนวณจากภาษีทางบัญชี และภาษีเงินสด และพบว่าอายุของกิจการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการหลีกเลี่ยงภาษีที่วัดค่าด้วยอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงจากภาษีเงินสด อีกทั้งยังพบว่า ระดับการลงทุนในสินทรัพย์ดำเนินงานและการก่อหนี้ของกิจการมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการหลีกเลี่ยงภาษีที่วัดค่าด้วยอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงจากภาษีทางบัญชี

บดินทร์ มหาวงศ์ และไพบุลย์ ผงวงษ์ (2562) ความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานและการหลบเลี่ยงภาษีเงินได้นิติบุคคลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในกลุ่ม SET 100 ทดสอบสมมติฐานด้วยวิธีการวัดความถดถอยเชิงพหุ พบว่า อัตราภาษีที่แท้จริงมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเมื่อเทียบกับอัตราภาษีที่บริษัทควรจะจ่ายให้กับรัฐ จะเห็นได้ว่าบริษัทมีการหลบเลี่ยงภาษีเงินได้นิติบุคคลเพื่อให้เสียภาษีน้อยที่สุด อีกทั้งยังพบว่า อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม อัตราผลตอบแทนต่อยอดขาย และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อการหลบเลี่ยงภาษีเงินได้นิติบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุชาติ ศรีสกลกิจ (2558) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดีกับการวางแผนภาษีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100 ซึ่งการวางแผนภาษีวัดจากอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริงที่เป็นอัตราของค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้งวดปัจจุบันที่คำนวณภาษีต่อกำไรก่อนภาษีเงินได้อัตราภาษีเงินได้งวดปัจจุบัน ต่อกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน และอัตราส่วนภาษีเงินได้งวดปัจจุบันต่อสินทรัพย์รวม ผลการวิจัยพบว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีไม่มีความสัมพันธ์กับการวางแผนภาษีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากปัจจุบันมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการลดหย่อนภาษีมากมาย เช่น ค่าใช้จ่ายที่สามารถหักได้เพิ่ม

การยกเว้นเงินได้ ซึ่งอาจส่งผลให้มีภาษีเงินได้ที่ต้องจ่ายน้อยลง ดังนั้น การวางแผนภาษีอาจจะไม่ได้ส่งผลต่ออัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง อัตราภาษีเงินได้จึงวัดปัจจุบันต่อกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน และอัตราส่วนภาษีต่อสินทรัพย์รวมมีค่าลดลง

กัญญกรณ์ เต็มบุญประเสริฐสุข (2564) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดีต่อการวางแผนภาษี กรณีศึกษาบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและประเทศสิงคโปร์ในกลุ่ม TOP 100 โดยวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงอนุमान และสถิติเชิงพรรณนา พบว่า Top 100 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โครงสร้างคณะกรรมการมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการวางแผนภาษีที่วัดค่าด้วย ETR และการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการวางแผนภาษีที่วัดค่าด้วย ETR ขณะที่ Top 100 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สิงคโปร์ พบว่า การกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการวางแผนภาษี ETR Tax/Operation และ Tax/Asset

ทิวาพร พฤทธิประเสริฐ (2558) ศึกษาคุณลักษณะของคณะกรรมการและการเข้าร่วมการต่อต้านการทุจริตในองค์กรต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่ม SET 100 โดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมเกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตในองค์กรและอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ของบริษัทกับผลการดำเนินงานของบริษัท

อรพรรณ เลิศรุจิวิช (2559) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดี การป้องกันการมีส่วนเกี่ยวข้องกับคอร์รัปชัน และมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่มีความโดดเด่นด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (Environment Social and Governance : ESG) ESG 100 วิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่า ผลสำรวจโครงการประเมินการกำกับดูแลกิจการบริษัทจดทะเบียนไทย และผลประเมินความคืบหน้าในเรื่องการป้องกันการมีส่วนเกี่ยวข้องกับคอร์รัปชันสำหรับบริษัทจดทะเบียนไทย มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อมูลค่าทางบัญชี (ROE) และมูลค่าทางตลาด (Tobin's Q)

ปาณิสสา จำรัสลาภ (2563) ศึกษาอิทธิพลของการต่อต้านการทุจริตในองค์กรและคณะกรรมการตรวจสอบต่อมูลค่ากิจการ กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ พบว่า การต่อต้านทุจริตในองค์กรและระยะเวลาเฉลี่ยในการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อมูลค่ากิจการ

การหลีกเลี่ยงภาษีที่วัดด้วยอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง

สตียา ตันจันท์พงศ์ (2557) วัดระดับการหลีกเลี่ยงภาษีเงินได้ด้วยอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง (ETR) ที่คำนวณด้วยค่าใช้จ่ายภาษีหารด้วยกำไรทางบัญชีก่อนหักภาษีเงินได้ อุทัยรัตน์ รกไพโร (2562) วัดค่าของการหลีกเลี่ยงภาษีการด้วยอัตราภาษีที่แท้จริง (Effective Tax Rates : ETRs) คือ อัตราภาษีที่ผู้เป็นเจ้าของได้จ่ายจริง เพื่อแสดงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภาระภาษีของบริษัท สอดคล้องกับ Baik et al. (2012) ใช้ ETR วัดการหลบหลีกภาษีเงินได้นิติบุคคลกับการคาดการณ์รายได้ก่อนหักภาษี

ขนาดของบริษัทกับการหลีกเลี่ยงภาษี

Siegfried (1972, cited in Gupta & Newberry, 1997) ระบุว่า บริษัทขนาดใหญ่จะมีทรัพยากรมากกว่าทำให้มีอำนาจชักจูงกระบวนการทางการเมืองให้เป็นที่บริษัทต้องการหรือมีอำนาจทางการเมือง (Political Power) และกิจการขนาดใหญ่อาจใช้อำนาจในส่วนของการเสียภาษีเงินได้ของกิจการได้เช่นกัน

อัตราการก่อก่อนกับการหลีกเลี่ยงภาษี

Richardson and Lanis (2007) พบความสัมพันธ์เชิงลบระหว่างอัตราการก่อก่อนกับอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงของกิจการในประเทศออสเตรเลีย โดยกิจการใช้การก่อก่อนเพื่อหลีกเลี่ยงภาษี Graham and Tucker (2006) พบว่า หากกิจการมีผลประโยชน์ทางภาษีด้านอื่น ๆ อยู่แล้ว อาจไม่ใช้วิธีการก่อก่อนเพื่อประโยชน์ทางภาษี

ดอกเบีย แต่งงานวิจัยของ วรวิทย์ เพ็ชรรัตน์ พบว่า อัตราการก่อหนี้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราภาษีที่แท้จริง กล่าวคือ กิจการที่มีการก่อหนี้ในระดับสูงมีการหลีกเลี่ยงภาษีน้อยลง

อัตราผลตอบแทนจากทรัพย์สิน (ROA) กับการหลีกเลี่ยงภาษี

Oyeyemi and Babatunde (2016) ได้ศึกษาอิทธิพลของการวางแผนภาษี (Corporate tax Planning) กับผลการดำเนินงานทางการเงิน (Financial Performance) ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ประเทศไนจีเรีย พบว่า อัตราภาษีที่แท้จริง (ETR) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) กับขนาดกิจการ (SIZE) กล่าวคือ การวางแผนภาษีน้อยเมื่ออัตราผลตอบแทนสินทรัพย์กับขนาดกิจการสูง และอัตราความสามารถในการชำระหนี้ (LEV) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) กล่าวคือ อัตราความสามารถในการชำระหนี้สูงอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์สูง

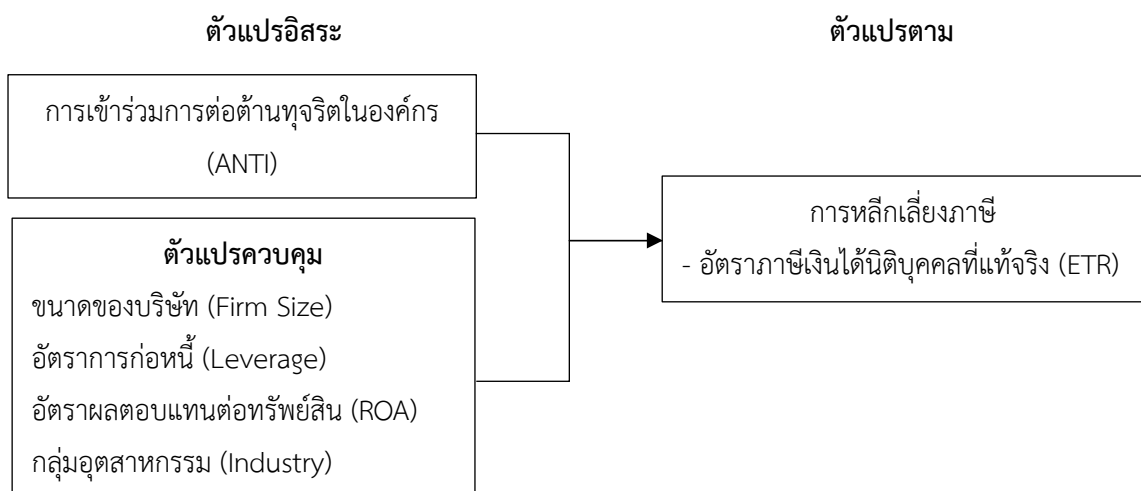
เฉลิมขวัญ คุรุบุญยงค์ (2551) กล่าวว่า อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (Return on Asset : ROA) เป็นอัตราผลตอบแทนที่ได้จากสินทรัพย์รวม โดยเปรียบเทียบระหว่างกำไรจากการดำเนินงาน กับสินทรัพย์รวมในงบแสดงฐานะทางการเงิน ก่อนหักดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้เป็นผลกำไรจากการนำต้นทุนดำเนินงานรวมหักออกจากรายได้รวม ก่อนที่จะนำไปหักด้วยดอกเบี้ย ต้นทุนดำเนินงาน หมายถึงค่าใช้จ่ายทางตรงในการผลิตค่าใช้จ่าย ในการขายและบริหาร และค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่น ๆ ด้วย ผลลัพธ์จะออกมาในรูปของเปอร์เซ็นต์หมายถึงประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ของบริษัท

กลุ่มอุตสาหกรรมกับการหลีกเลี่ยงภาษี

Beasley (2000) ศึกษาการทุจริตในรายงานทางการเงิน ซึ่งพิจารณาลักษณะตามอุตสาหกรรมและโครงสร้างของการกำกับดูแลกิจการ ของบริษัทในสหรัฐอเมริกา 3 กลุ่มอุตสาหกรรม ได้แก่ เทคโนโลยี การแพทย์ และสถาบันการเงิน พบว่า เทคนิคที่ใช้ในการทุจริตแต่ละอุตสาหกรรมมีความแตกต่างกัน

บดีรินทร์ มหาวงค์ และไพบุลย์ ผจญวงศ์ (2019) กล่าวว่า กลุ่มอุตสาหกรรมส่งผลกับการเสียภาษี ซึ่งมีรูปแบบ ลักษณะของการดำเนินการแตกต่างกันตามแต่ละกลุ่มของอุตสาหกรรม จึงใช้กลุ่มอุตสาหกรรมในการเป็นตัวแปรควบคุม

กรอบแนวความคิด

สมมติฐานการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมการดูแลกิจการที่ดี โดยการต่อต้านทุจริตถือเป็นหนึ่งในแนวทางการขับเคลื่อนองค์กรอย่างยั่งยืนตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2566) ปาณิศา จำรัสลาภ (2563) พบว่า การต่อต้านทุจริตในองค์กรมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อมูลค่ากิจการ แต่ ทิวาพร พุทธิประเสริฐ (2558) ระบุว่า การเข้าร่วมเกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตในองค์กร ไม่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของบริษัท สัตยา ตันจันทรพงศ์ (2557) พบว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีสามารถช่วยลดการวางแผนภาษีของกิจการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lanis and Richardson, (2011) และ Rego and Wilson (2012) ระบุว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีมีอิทธิพลในทางลบกับการวางแผนภาษี และจากผลการศึกษาของ อรพรรณ เลิศรุจจิณิข (2559) ผลประเมินความคับหน้าในเรื่องการป้องกันการมีส่วนเกี่ยวข้องกับคอร์ปชั่นสำหรับบริษัทจดทะเบียนไทย มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อมูลค่าทางบัญชี (ROE) และมูลค่าทางตลาด (Tobin's Q) ซึ่งการวัดมูลค่าของกิจการด้วยอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ที่แสดงถึงความสามารถในการทำกำไรของบริษัท จึงอาจเป็นไปได้ว่าการต่อต้านทุจริตในองค์กรอาจส่งผลต่อการหลีกเลี่ยงภาษีได้

สมมติฐาน การเข้าร่วมการต่อต้านการทุจริตในองค์กรมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการหลีกเลี่ยงภาษี

วิธีดำเนินการ (Methods)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย SET 100 ระหว่าง ปี พ.ศ. 2561 – 2565 เป็นระยะเวลา 5 ปี คิดเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 374 ตัวอย่าง โดยยกเว้นบริษัทที่มีผลขาดทุนหรือไม่ได้มีการเสียภาษี

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลสำหรับการนำมาวิเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary Data) รวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเก็บข้อมูลจากฐานข้อมูล SETSMART ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (www.setsmart.or.th)

1. ข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรต้นเกี่ยวกับการเข้าร่วมการต่อต้านทุจริตในองค์กร ได้แก่ บริษัทที่ได้รับการรับรอง เก็บข้อมูลจากแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (THAI CAC) (www.thai-cac.com)
2. ข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรตาม ได้แก่ การหลีกเลี่ยงภาษี ซึ่งวัดโดยอัตราภาษีที่แท้จริง (Effective Tax Rates : ETRs) โดยเก็บข้อมูลจากรายงานทางการเงิน SETSMART ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (www.setsmart.or.th)
3. ข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรควบคุม ได้แก่ ขนาดของบริษัท (Size) อัตราการก่อหนี้ (Leverage) อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ และกลุ่มอุตสาหกรรม เก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานประจำปี (แบบ 56-1) ของบริษัทตัวอย่าง จากเว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ประกอบกับรายงานประจำปีจากเว็บไซต์ของแต่ละบริษัทนั้น

ตัวแปรและการวัดค่าตัวแปร

ตัวแปรตาม

วัดผลการหลีกเลี่ยงภาษีของบริษัทด้วยอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง (ETR) คำนวณจากอัตราส่วนค่าใช้จ่ายภาษีต่อกำไรทางบัญชีก่อนหักภาษีเงินได้

ตัวแปรอิสระ

การเข้าร่วมการต่อต้านการทุจริต โดยทำการเก็บข้อมูลจากบริษัทที่ประกาศเจตนารมณ์เข้าร่วมและได้รับการรับรองจากแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย

ตัวแปรหุ่น = “0” เมื่อบริษัทประกาศหรือไม่ประกาศเจตนารมณ์เข้าร่วม และไม่ได้รับการรับรองจากแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทยในปีนั้น ๆ

ตัวแปรหุ่น = “1” เมื่อบริษัทได้ประกาศเจตนารมณ์เข้าร่วมและได้รับการรับรองจากแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทยในปีนั้น ๆ

ตัวแปรควบคุม

ขนาดของบริษัท (Firm Size) วัดจากค่าลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวม ณ วันสิ้นปีของแต่ละบริษัทในแต่ละปี

อัตราการ์ก้อหนี้ (Leverage) คำนวณจากอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อทรัพย์สินรวม ณ วันสิ้นปีของแต่ละบริษัทในแต่ละปี

อัตราผลตอบแทนต่อทรัพย์สิน (ROA) คำนวณจากกำไรทางบัญชีก่อนหักภาษีต่อสินทรัพย์รวมเฉลี่ยปีก่อนหน้าบวกปีปัจจุบันหารสอง

กลุ่มอุตสาหกรรม (Industry) กำหนดค่าตัวแปรหุ่นของกลุ่มอุตสาหกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลและการทดสอบสมมติฐานการวิจัยนี้ ประกอบไปด้วยการวิเคราะห์ข้อมูล 2 ส่วน ดังนี้

1. การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

เพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา โดยใช้ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมการต่อต้านการทุจริตในองค์กรและการหลีกเลี่ยงภาษีของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย SET 100 สามารถเขียนเป็นโมเดลสำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ได้ดังนี้

$$\text{TAXAVOID}_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{ANTI}_{it} + \beta_2 \text{SIZE}_{it} + \beta_3 \text{LEV}_{it} + \beta_4 \text{ROA}_{it} + \beta_5 \text{IND}_{it} + \epsilon$$

TAXAVOID = อัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง (ETR)

ANTI = การเข้าร่วมการต่อต้านทุจริตในองค์กรของบริษัท

SIZE = ลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวม

LEV = อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

IND = ตัวแปรหุ่นกลุ่มอุตสาหกรรม

ผลการศึกษา (Results)

ตารางที่ 1 แสดงค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปร

ตัวแปร	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
ETR	.000002	.8424	.1012	.0900
ANTI	0	1	.5642	.4965
SIZE	14.6300	22.0700	17.8784	1.6371
LEV	.0010	.9040	.4840	.2213
ROA	.0000	.8500	.0995	.0899

จากตารางที่ 1 แสดงผลค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละตัวแปร พบว่า อัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.1012 มีค่าต่ำสุดอยู่ที่ 0.000002 ค่าสูงสุดอยู่ที่ 0.8424 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.0900 การเข้าร่วมการต่อต้านการทุจริตในองค์กรมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.5642 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.4965 ขนาดของบริษัท มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 17.8784 มีค่าต่ำสุดอยู่ที่ 14.6300 ค่าสูงสุดอยู่ที่ 22.0700 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 1.6371 อัตราการก่อหนี้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.4840 มีค่าต่ำสุดอยู่ที่ 0.0010 ค่าสูงสุดอยู่ที่ 0.9040 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.2212 และอัตราผลตอบแทนจากทรัพย์สิน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.0994 มีค่าต่ำสุดอยู่ที่ 0.000 มีค่าสูงสุดอยู่ที่ 0.8500 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.0899

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1 (Constant)	-.031	.066		-.469	.639		
ANTI	.007	.010	.038	.703	.482	.843	1.186
SIZE	.003	.004	.054	.794	.428	.534	1.872
LEV	.070	.027	.172	2.573	.010	.548	1.825
ROA	.050	.058	.050	.856	.393	.727	1.375
Industry_Dummy	Incl.						
จำนวนตัวอย่าง	374						
R Square	.111						
Adjusted R Square	.084						
F-Statistic	4.103						

a. Dependent Variable: ETR

จากตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ พบว่า ค่า Variance Inflation Factor (VIF) ที่แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรอื่น ซึ่งมีค่าไม่เกิน 10 และพิจารณาค่า Tolerance มีค่ามากกว่า 0.2 จึงอาจเชื่อได้ว่าไม่ส่งผลให้เกิด Multicollinearity (O'Brien, 2007) การวัดค่าการหลีกเลี่ยงภาษีด้วยอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง (ETR) ไม่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมการต่อต้านการทุจริตอย่างมีนัยสำคัญ การวัดค่าการหลีกเลี่ยงภาษีด้วยอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง (ETR) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราการก่อหนี้ (LEV) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ บริษัทที่มีการก่อหนี้ในระดับสูงมีการหลีกเลี่ยงภาษีที่น้อยลง ในส่วนของขนาดและอัตราผลตอบแทนต่อทรัพย์สินไม่มีความสัมพันธ์กับการหลีกเลี่ยงภาษีอย่างมีนัยสำคัญ

สรุปและอภิปรายผล (Conclusion and Discussion)

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมการต่อต้านการทุจริตในองค์กร และการหลีกเลี่ยงภาษีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย SET 100 โดยเก็บข้อมูลตัวอย่างระหว่างปี 2561-2565 ทำการวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุจากการศึกษา พบว่า การเข้าร่วมการต่อต้านการทุจริตที่เก็บข้อมูลจากการได้รับการรับรองจากแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย ไม่มีความสัมพันธ์กับการหลีกเลี่ยงภาษี ซึ่งแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนมุ่งเน้นการป้องกันการทุจริตที่เกี่ยวกับปัญหาด้านสินบนเป็นหลัก อาจยังไม่ได้้นำประเด็นในส่วนของความรับผิดชอบด้านภาษีของกิจการมาเป็นเกณฑ์การพิจารณา ซึ่งไม่สอดคล้องกับทฤษฎีการส่งสัญญาณ Signaling Theory ที่คาดว่าบริษัทเข้าร่วมการต่อต้านการทุจริตเป็นการส่งสัญญาณว่าบริษัทมีการต่อต้านการทุจริตและมีแนวปฏิบัติให้ถูกต้องและเป็นไปตามกฎหมาย โดยบริษัทควรเสียภาษีให้เหมาะสม เพื่อให้รัฐบาลมีรายได้เพียงพอนำไปพัฒนาประเทศ ตามทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders Theory)

ในส่วนของตัวแปรควบคุม การวัดค่าการหลีกเลี่ยงภาษีด้วยอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง (ETR) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราการก่อหนี้ (LEV) กล่าวได้ว่า บริษัทที่มีการก่อหนี้ในระดับสูงมีการหลีกเลี่ยงภาษีที่น้อยลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ บดินทร์ มหาวงศ์ และ ไพบุลย์ ผจงวงศ์ (2562) ในขณะที่ขนาดและอัตราผลตอบแทนต่อทรัพย์สินไม่มีความสัมพันธ์กับการหลีกเลี่ยงภาษีอย่างมีนัยสำคัญ

ผลจากการวิจัยนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินการกำกับดูแลกิจการหรือแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทยสามารถนำข้อมูลไปใช้เพื่อพิจารณาประเด็นความเสี่ยงการเสียภาษีของบริษัท ซึ่งอาจส่งผลให้การจัดเก็บภาษีของภาครัฐมีประสิทธิภาพมากขึ้น

บรรณานุกรม (Bibliography)

- กันญภรณ์ เต็มบุญประเสริฐสุข. (2564). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดีต่อการวางแผนภาษี กรณีศึกษาบริษัทที่จะจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและประเทศสิงคโปร์ ในกลุ่ม Top 100, 52-67.
- เฉลิมขวัญ ครุบุญยงค์. 2551. วิเคราะห์ เจาะลึก อัตราส่วนทางการเงิน. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ทิวาพร พฤทธิประเสริฐ. (2558). คุณลักษณะของคณะกรรมการและการเข้าร่วมการต่อต้านการทุจริตในองค์กร ผลการดำเนินงานของบริษัท กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย SET 100 (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สืบค้นจาก https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2015/TU_2015_5702112979_3606_1943.pdf
- ธีรชัย อรุณเรืองศิริเลิศ จันทรา ศรีทริฎพัลลภ และกรัณรัตน์ บุญญวัฒน์. (2565). ความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทและการวางแผนภาษีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วารสารนักบริหาร ปีที่ 42 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2565, 44-58.
- บดีนทร์ มหาวงค์ และไพบุลย์ ผจงวงศ์. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานและการหลบหลีกภาษีเงินได้นิติบุคคลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่ม SET 100 Index. วารสารเกษตรศาสตร์ธุรกิจประยุกต์, 15-40.
- ปานิศา จำรัสลาภ. (2563). อิทธิพลของการต่อต้านการทุจริตในองค์กรและคณะกรรมการตรวจสอบต่อมูลค่ากิจการ กรณีศึกษาบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สืบค้นจาก <https://kb.psu.ac.th/psukb/bitstream/2016/17763/1/446529.pdf>
- รสนา โชติสุวรรณ และสุภา ทองคง. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีกับราคาหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. RMUTT Global Business and Economics Review, 14 (1), 23-35.
- วรวิทย์ เพ็ชรรัตน์. (2566). การกำกับดูแลกิจการที่ดี คุณลักษณะของบริษัท และการหลีกเลี่ยงภาษี: หลักฐานจากประเทศไทย. วารสารสภาวิชาชีพบัญชี ปีที่ 52 ฉบับที่ 14 พฤษภาคม - สิงหาคม 2566, 36-53.
- สรพร สรรพัชญา. (2564). ปัญหาและผลกระทบจากการสร้างธรรมาภิบาลในระบบภาษีอากร. วารสารกฎหมาย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ 39 ฉบับที่ 3 : พฤศจิกายน 2564, 239-263.
- สัทยา ตันจันทรพงศ์. (2557). อิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการที่ดีต่อการวางแผนภาษีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วารสารวิชาชีพบัญชี ปีที่ 10 ฉบับที่ 28 สิงหาคม 2557, 5-18.
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (ม.ป.ป.) การทุจริตคอร์รัปชัน (Anti-corruption). สืบค้นเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://www.sec.or.th/cgthailand/TH/Pages/corruption.aspx>
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งประเทศไทย. (2566). ป.ป.ช. เผยองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติประกาศผลดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ประจำปี 2565 ประเทศไทย ได้ 36 คะแนน จัดอยู่ในอันดับที่ 101 ของโลก. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://www.nacc.go.th/files/article/attachments/2708506eeb20b1baa3117520412d429f2406ada.pdf>
- สำนักงานตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. CORPORATE GOVERNANCE. สืบค้นเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://setsustainability.com/page/corporate-governance>
- สุชาดา ศรีสกลกิจ. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดีกับการวางแผนภาษีของบริษัท

- จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100 (วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต).
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สืบค้นจาก https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2015/TU_2015_5702020099_2798_2229.pdf
อรรถพรณ เลิศรุจิวิช. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดี การป้องกันการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับคอร์รัปชัน และมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สืบค้นจาก https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2016/TU_2016_5802030063_5808_4232.pdf
อัญจินันท์ นันทพันธ์. (2558). ประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มของสำนักงานสรรพากรภาค 8 (การค้นคว้าอิสระเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต). คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สืบค้นจาก <http://repository.cmu.ac.th/bitstream/6653943832/39512/3/FULL.pdf>
อาภรณ์ แก้วทองค์ นพพร แพทย์รัตน์ และอาทิตย์ สุขเสน. (2564). การกำกับดูแลกิจการที่ดีกับการหลบหลีกภาษีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่ 42 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มีนาคม 2565.
- Barnard, C.I. (1938). *Functions of the executive*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Beasley, M. (2000). Fraudulent Financial Reporting: Consideration of Industry Traits and Corporate Governance Mechanisms. *Journal of Accounting Horizons* (2000), 14 (4), 441-454.
- Cross, R. B., & Shaw, G. K. (1981). The evasion-avoidance choice: A suggested approach. *National Tax Journal*, 34(4), 489-491.
- Fadhilah, R. (2014). Pengaruh good corporate governance terhadap tax avoidance (Studi empiris pada perusahaan manufaktur yang terdaftar di BEI 2009-2011). *Journal Akuntansi*, 2(1), 1-22.
- Freeman, R.E. (1984). *Strategic management: A stakeholder approach*. MA: Pitman.
- Hanlon, M., & Heitzman, S. (2010). A review of tax research. *Journal of Accounting and Economic*, 50(2), 127-178 <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2010.09.002>
- Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm : Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305-360.
- Kirchler E., Maciejovsky, B., & Schneider, F. (2003). Everyday representations of tax avoidance, tax evasion, and tax flight: Do legal differences matter *Journal of Economic Psychology*, 24(4), 535-553. <http://doi.org/10.1016/s0167-4870Z02X00164-2>
- Lanis, R., & Richardson, G. (2011). The effect of board of director composition on corporate tax aggressiveness. *Journal of Accounting and Public Policy*, 30(1), 50-70.
- O'brien, R. M. (2007). A Caution Regarding Rules of Thumb for Variance Inflation Factors. *Quality & Quantity*, Vol.41, No.5, 673-690.
- Organisation for Economic Co-operation and Development , (n.d.) Tax avoidance. In *Glossary of Tax Terms*. Retrieved from <https://www.oecd.org/ctp/glossaryoftaxterms.html>

- Oyeyemi, O. G., and O. A. Babatunde. 2016. "Tax Planning and Financial Performance of Nigerian Manufacturing Companies." *International Journal of Advanced Academic Research* 2 (7) : 64-80.
- Richardson, G., & Lanis, R. (2007). Determinants of the variability in corporate effective tax rates and tax reform: Evidence from Australia. *Journal of Accounting and Public Policy*, 26(6), 689-704.
- Spence, M. (1973). Job market signaling. *The quarterly journal of Economics*, 87(3), 355-374.